

Puheenjohtaja Maria Löfgren Akavan liittokokouksessa 29.5.2023:

Ajankohtainen yhteiskunta- ja työmarkkinapoliittinen tilanne

Hyvä liittokokousväki, Akavan toimintaa marraskuun 2022 liittokokouksen jälkeen on määritellyt pitkälti kaksi suurta teemaa.

Olemme ensinnäkin keskittyneet edunvalvonta- ja vaikuttamistyössämme eduskuntavaalien jälkeen muodostettavan hallituksen ohjelmaan vaikuttamiseen. Tämä työ jatkuu, kunnes hallitus arvatenkin juhannukseen mennessä on saanut ohjelmansa valmiiksi ja aloittaa työnsä.

Toinen toimintamme arkea leimannut teema on ollut yhdessä tekemisen ja yhteisöllisyyden lisääminen sekä toimintatapojen tarkastelu. Aivan erityisesti nuorten ja opiskelijoiden entistä vahvempi huomioiminen kaikessa mitä Akava-yhteisössä teemme. Nämä asiat linkittyvät vahvasti siihen, että olemme valmiita vastaamaan työntekijöiden järjestäytymiseen liittyviin haasteisiin.

Kolmanneksi siirrän lopuksi lyhyesti katseen Euroopan unionia koskeviin kysymyksiin. Vaikka eduskuntavaaleissa EU:sta puhuttiin valitettavan vähän, unioni ja sen toiminta vaikuttaa vahvasti tulevankin hallituskauden asioihin. Ja ensi keväänä ovat vuorossa Euroopan parlamentin vaalit ja sen jälkeen uuden komission nimittäminen.

Hyvät akavalaiset, aloitan kuitenkin muutamalla yleisellä ajatuksella yhteistyöstä ja maltista.

Yhdessä tekemistä ja sopimista, yhteistä näkemystä ja päämäärää kaivataan nyt enemmän kuin aikoihin. Tarvitaan ripeitä ja rohkeita toimia, mutta myös harkintaa ja malttia.

Olemme poikkeuksellisten haasteiden keskellä. Ympäröivä maailma ja sisäinen yhteiskunnallinen kehityksemme haastavat meitä – ja kovasti haastavatkin.

Kansainvälinen tilanne on kiristynyt ja Euroopassa aivan lähialueellamme Venäjä käy sotaa Ukrainaa vastaan. Ilmastokriisi ja luontokato vaativat yhä tehokkaita ratkaisuja, emmekä voi niitä siirtää odottamaan parempia aikoja.

Kansainvälisen talouden epävarmuus heijastuu voimakkaasti Suomeen ja kasvumme on nykykehityksellä jäämässä kovin vaimeaksi. Entuudestaan meillä on talouden kehitystä jarruttavia ongelmia, joista mainittakoon ikääntyminen, alhainen syntyvyys ja pohjoismaisittain matala työllisyysaste. Kaikki nämä edellyttävät ratkaisuja.

Ratkaisut ovat kuitenkin löydettävissä ja ne löydetään. Jotta pohjoismaisen yhteiskuntamme hyvinvointi- ja palvelulupaus on totta tulevinakin vuosikymmeninä, tarvitsemme vahvemman talouden, enemmän menestyviä yrityksiä ja lisää työhönsä sitoutuneita ja työssään hyvinvoivia ihmisiä. Kunnianhimoa pitää olla!

Meille kaikille on selvää, että tulevalta hallitukselta odotetaan linjauksia toimista, joilla talous saataisiin kestävään kasvuun.

Samalla ainakin meille ja toivottavasti muillekin on yhtä selvää, että muutos on tehtävä maltilla rakentaen ja kaikki mukana pitäen – ei sanellen ja turhaa vastakkainasettelua ruokkien.

Vuoropuhelun tärkeyttä ei voi liikaa korostaa. Kaikki lähtee yhteisestä tilannekuvasta: missä olemme ja minne haluamme. Tästä oli kyse myös Suomen suunta - hankkeessa, jossa työmarkkinaosapuolet yhdessä asiantuntijoiden kanssa pohtivat keinoja vauhdittaa talouskasvuamme.

Kokosimme toimenpidesuosituksia muun muassa vihreän siirtymän nopeuttamiseksi, työn tuottavuuden parantamiseksi sekä työvoiman lisäämiseksi esimerkiksi työperäistä maahanmuuttoa vauhdittamalla. Poliitikkasuosituksen lisäksi tärkeää oli myös työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu. Sitä tarvitsemme yhä lisää.

Toimivalle ja tuloksekkaalle vuoropuhelulle työmarkkinakeskusjärjestöjen kanssa on tarvetta myös alkavan hallituskauden aikana. Sen avulla edistetään vakaata ja ennakoitavaa toimintaympäristöä, joka on talouden ja työllisyyden näkökulmasta keskeistä. Viestini tulevalle hallitukselle on: laittakaa kolmikanta töihin.

Akavan edunvalvonnan ja vaikuttamisen keskiössä on tuleva hallitusohjelma.

Tiivistimme vuosi sitten hallitusohjelmatavoitteemme otsikkoon ”Osaava, kannustava ja turvallinen Suomi”. Panostamalla osaamiseen, kannustamalla ahkeruuteen ja huolehtimalla turvallisen elämän edellytyksistä varmistamme, että Suomi on jatkossakin pohjoismainen oikeus-, sivistys- ja hyvinvointivaltio.

Viime syksyn ja tämän vuoden olemme pitäneet hallitusohjelmatavoitteitamme esillä sekä viestineet ja perustelleet niitä suoraan puolueiden ja poliitikkojen suuntaan.

Vaikuttamistyötä ja viestintää on tehty yhteistyössä jäsenliittojen kanssa. Siinä on hyödynnetty Akava Worksin tuottamia laadukkaita sisältöjä. Eräinä esimerkkeinä mainitsen niistä muun muassa tuottavuuteen, TKI-investointeihin, vihreään siirtymään ja työhyvinvointiin liittyvät selvitykset. Myös työttömyys- ja lomautuskatsaukset, talousennusteet sekä uudet korkean osaamistason maahanmuuttokatsaukset tuovat tärkeää tutkittua tietoa vaikuttamistyömme tueksi.

Huhtikuun eduskuntavaalien jälkeen hallitusvalta Suomessa vaihtuu. Hallitustunnustelija Petteri Orpo esitti vaalien jälkeen puolueiden eduskuntaryhmille pitkän listan kysymyksiä tulevan hallitusohjelman sisällöstä. Niissä korostui mittava julkisen talouden sopeuttamistarve ja keinot tasapainottamiseen.

Akavassakin annoimme hallitustunnustelijalle kattavat vastauksemme kysymyksiin ja toimitimme ne myös kaikkien puolueiden käyttöön. Kuten aiemminkin, olemme viestineet, että Akava-yhteisön koko asiantuntemus on päättäjien käytössä, kun he valmistelevat ratkaisujaan. Tavoitteenamme on tietysti, että näkemyksemme osaamiseen panostamisesta, työelämän kehittämisestä, työhyvinvoinnin parantamisesta ja työllisyysasteen nostosta saavat mahdollisimman paljon vastakaikua.

Akavan edustajat ovat olleet Säätytalolla kuultavina useasti eri reformipöydissä ja niiden alajaostoissa. Myös lukuisia jäsenjärjestöjemme ja neuvottelujärjestöjemme edustajia on kuultu.

Kävin yhdessä muiden työmarkkinakeskusjärjestöjen johtajien kanssa esittelemässä puheenjohtajapöydälle muun muassa työeläkkeitä koskevan yhteisen kirjaus ehdotuksen. Työmarkkinajärjestöjen hyvä yhteistyö työeläkeasioissa antaa esimerkin muillekin yhteisille linjausmahdollisuuksille.

Hyvät ystävät, sitten pari sanaa keskeisimmistä tavoitteistamme. Aloitan osaamisesta.

Ennen vaaleja tammikuussa järjestimme puoluejohtajapaneelin, jossa keskityimme koulutukseen, turvallisuuteen ja nuoriin työelämässä. Tilaisuus oli hyvähenkinen ja sai laajalti mediahuomiota.

Kärkeen nousi esityksemme koulutusjärjestelmän kattavan pitkän aikavälin rahoitussuunnitelman kirjaamisesta seuraavan hallituksen ohjelmaan. Esitys sai tuolloin puolueilta myönteisen vastaanoton. Kevään aikana olemme pitäneet ehdotusta monin tavoin esillä.

Akava-yhteisön vahva viesti on ollut, että koulutuksen erityisasemaa koskevaan lupaukseen pitää sitoutua. Se on meille ainoa vaihtoehto – niin vahvasti olemme osaamisesta riippuvainen kansantalous ja yhteiskunta.

Korkeasti koulutettu, tutkimus- kehitys- ja innovaatiotoimintaan panostava kansakunta luo uutta kasvua ja parantaa tuottavuutta. Koulutustasomme on saatava taas nousuun. Koko koulutusketjusta varhaiskasvatuksesta tutkijakoulutukseen on huolehdittava. Meidän on varmistettava, että maamme kasvukyky säilyy ja että menestyksemme ei vaarannu osaajapulan vuoksi.

Parlamentaarinen TKI-sopu on osoitus siitä, että eduskuntapuolueiden yhteistyöllä on mahdollista saada aikaan kestäviä uudistuksia ja jatkuvuutta. Koulutusjärjestelmä on yhteiskuntamme menestyksen kulmakivi, mutta sen rahoitus on ollut aivan liian epävarmalla pohjalla. Olemme tehneet tiukasti töitä, jotta koulutuksen ja osaamisen merkitys näkyy selkeästi myös päättäjien teoissa.

Koulutusleikkaukset olisivat väärä tie. Kasvu ja tulevaisuus vaativat panostuksia.

Hyvä liittokokousväki, mainitsin alussa turvallisen työelämän.

Ydinviestimme on, että turvallinen työelämä ja korkea työllisyys kulkevat käsi kädessä. Työhyvinvointiin panostaminen on elintärkeä osa talous- ja työllisyyspolitiikkaa. Jos emme panosta laadullisesti kestäväan työhön, siis työturvallisuuteen, työhyvinvointiin ja työkyvyttömyyden ennaltaehkäisyyn, puheet jopa 100 000 uudesta työpaikasta jäävät haaveiluksi.

Yhtenä konkreettisenä toimenpiteenä olemme esittäneet työturvallisuuslain uudistamista liiallisen psykososiaalisen kuormituksen vähentämiseksi ja työkyvyn edistämiseksi. Väkivaltaa ja häirintää pitää kitkeä työelämästä yhä tiukemmin keinoin. Mielenterveyttä on tuettava uudistamalla työterveyshuoltolakia.

Erityisen huolestuttavaa on, että nuorten ja opiskelijoiden jaksamisen ja mielenterveyden ongelmat ovat yhä yleisempiä. Olemme epäonnistuneet karusti, kun

nuorilla on työelämäpelkoa. Suunta pitää kääntää ja nuorten hyvinvointi nostaa politiikan keskiöön käytännön toimineen.

Sanomattakin on selvää, että muiden toimien lisäksi tarvitaan merkittävästi enemmän työ- ja opiskeluperäistä maahanmuuttoa. Meitä työkäisiä on Suomessa liian vähän.

Olemme Akavassa tehneet monia esityksiä suomalaisen työelämän kehittämiseksi, jotta Suomi on houkuttelevampi kansainvälisten osaajien näkökulmasta: maahantulon ”pikakaistan” jatkokehittäminen, tutkijoiden oleskelulupien pidennys, automaattinen pysyvä oleskelulupa korkeakoulututkinnon suorittaneille, työelämälähtöinen kieli- ja kotoutumiskoulutus heti maahantulon jälkeen, saatavuusharkinnasta luopuminen ja niin edelleen. Odotamme, että maassamme tehtävä politiikka lisää maamme houkuttelevuutta ulkomaisten osaajien joukossa.

Mitä paremmin voimme opinnoissamme tai työssämme, sitä paremmat edellytykset meillä on luoda uutta. Tärkein ja paras voimavaramme ovat osaavat ja hyvinvoivat ihmiset. On viisautta vaalia ja kehittää tätä pääomaamme.

Tässäkin valossa kaikenlaiset puheet itsenäisen asiantuntijatyön rajaamisesta työaikalain ulkopuolelle ovat aivan järjenvastaisia. Tällaisiin ehdotuksiin olemme vastanneet virallisestikin Säätytalolle.

Hyvät akavalaiset, kolmanneksi muutama huomio taloudenpidosta, kasvusta ja kannustavuudesta.

Olemme painottaneet, että poliitikkojen tehtävänä on määritellä julkisen sektorin laajuus ja tehtävät sekä varmistaa sen vaatimat resurssit. Juustohöylämenetelmä menojen karsimisessa ei toimi, vaan on edettävä kehittämällä palvelurakenteita ja priorisoimalla. Välttämätön sopeutus on tehtävä niin, ettei kaikkein heikoimmassa asemassa olevien asemaa heikennetä. Työllisyydessä on panostettava toimiin, jotka lisäävät laadullisesti kestävä työllisyyttä.

Korostamme talous- ja veropoliittisissa tavoitteissamme, että talouden kasvukykyä pitää parantaa, tuottavuuden nousua vauhdittaa, TKI-investointeja kasvattaa, työllisyysastetta nostaa sekä tasapainottaa julkista taloutta. Lisäksi työn tekemisen kannusteita pitää parantaa erityisesti työn verotusta keventämällä.

Kaiken sopeutuspuheen keskellä puhutaan turhan vähän siitä, miten yhteiskuntamme tulisi aina kannustaa työntekoon, yrittämiseen ja ahkeruuteen sekä palkita osaamisesta.

Korkea tuottavuus ja talouskasvu edellyttävät, että työnteko on kannustavin vaihtoehto hankkia toimeentulo ja että on taloudellisesti houkuttelevaa edetä vaativampiin tehtäviin eteneminen ja tehdä lisätyötä. Työn verotusta pitää keventää kaikilla tulotasoilla. Erityisesti pitää laskea nykyisiä korkeita rajaveroasteita.

On selvää, että työn verotuksen keventämiseen ei ole pikatietä. Sitä voitaisiin keventää asteittain kahden hallituskauden mittaisella ohjelmalla niin, että samalla kiristetään välillisiä veroja, ensisijaisesti ympäristö- ja haittaveroja, jotka tukevat vihreää siirtymää.

Sitten muutama sana työmarkkinoiden muutoksista ja sovittelujärjestelmästä.

Työmarkkinaneuvottelukierros on ollut pitkä. Vielä on töitä jäljellä.

Haluan tässä kohtaa nostaa esiin neuvottelujärjestöjemme JUKOn ja YTN:n sekä liittojemme työn perhevapaaudistuksen viemiseksi työehtosopimuksiin. Tiedän, että me Akava-yhteisössä olimme edelläkävijöitä, koska laskimme koordinoitusti uudistusten kustannukset. Kiitokset onnistuneesta tasa-arvotyöstä. Kiitoksen ansaitsevat myös ne työnantajat ja työnantajaliitot, jotka ovat edistäneet akavalaisten mahdollisuuksia tasa-arvoisiin perhevapaisiin.

Hyvät ystävät, olemme nähneet, miten työmarkkinoiden toiminta, työmarkkinajärjestelmä sekä sopimus- ja neuvottelujärjestelmä ovat kovassa muutoksessa eikä yhteistä suuntaa ole löytynyt. Sovittelujärjestelmän toimivuus on tässä merkittävässä asemassa.

Esitimme yhdessä neuvottelujärjestöjemme kanssa, että sovittelujärjestelmää pitää uudistaa, sovittelumenettelyä täsmentää ja sovittelun resursseja vahvistaa. Toivottavasti tähän esitykseen tartutaan, sillä hyvin toimivasta sovittelujärjestelmästä hyötyisivät kaikki – sekä työntekijät että työnantajat, mutta myös valtiolta.

Meillä Akava-yhteisössä on osaamista muihinkin uudistuksiin. Seuraamme tarkoin hallitusohjelmaneuvottelujen etenemistä tältäkin osin.

Hyvät akavalaiset, järjestäytymisaste haastaa meitä uudistumaan.

Aloittaessani viime marraskuussa Akavan puheenjohtajana toin esille, että haluan kaikessa toiminnassa korostaa avoimuutta, yhteisöllisyyttä ja yhdessä tekemistä sekä ottaa huomioon kaikessa toiminnassa erityisesti nuoret. Nämä kaikki näkökulmat on pyritty johdonmukaisesti pitämään mielessä ja huomioimaan kaikessa tekemisessä.

Näille kaikille on myös tarvetta. Vaikka Akava-yhteisössä teemme koko palkansaajakenttää ajatellen lukujenkin valossa paljon asioita hyvin, yleinen järjestäytymisasteen suunta kertoo kuitenkin selvästi sen, että palkansaajaliikkeen toimintaa pitää kehittää.

Työ- ja elinkeinoministeriön tuoreen Palkansaajien järjestäytyminen -selvityksen mukaan työntekijöiden järjestäytymisaste oli noin 55 prosenttia vuoden 2021 lopussa. Kansainvälisessä vertailussa järjestäytymisaste Suomessa on edelleen korkea, mutta aihetta huoleen on. Järjestäytymisaste on laskenut 5,5 prosenttiyksikköä edellisestä, vuoden 2021 mittauksesta.

Yhteisten asioiden hoitamista ja edunvalvontaa, kuten työelämän lainsäädäntöön vaikuttamista ja työntekijöiden oikeuksista ja palkkauksesta huolehtimista, arvostetaan ja sille on tarvetta. Samoin jäsenpalveluille. Mutta meidän on osattava tavoittaa, puhutella ja palvella työntekijöitä paremmin. Erityisesti tämä koskee nuoria, opiskelijoita ja työelämässä vasta aloittaneita sekä työelämässä olevia maahanmuuttajia.

Akavan jäsenmäärän kasvu jatkui maltillisesti myös vuonna 2022. Se kertoo siitä, että liitot ovat edelleen tehneet hyvää työtä. Jäsenet arvostavat liittojen palveluja ja

edunvalvontaa. Liittomme ja neuvottelujärjestömme ovat myös neuvotelleet lukuisia työehtosopimuksia palkankorotuksineen. Tällä on suuri merkitys erityisesti nyt, kun kova inflaatio on syönyt palkansaajien ostovoimaa.

Erityisen ilahduttavaa on, että vuoden 2022 aikana Akavan liittoihin tuli yli 3 600 opiskelijajäsentä lisää. Teemme yhdessä Akavan opiskelijoiden ja liittojemme kanssa työtä, jotta opiskelijat ja nuoret pitävät yhteisiä tavoitteitamme ja edunvalvonnan tapoamme sekä jäsenyyttään hyödyllisenä jatkossakin.

Liittokokouksessamme käsitellään tänään sääntömuutosta. Akavan hallitus esittää, että sääntöjämme muutettaisiin niin, että Akavan hallituksessa yksi jäsen ja yksi varajäsen edustaa Akavan opiskelijoita. Sääntömuutoksella haluamme osoittaa nuorten ja opiskelijoiden tärkeän merkityksen ja aseman yhteisössämme. Tämä ratkaisun ansiosta voimme kuulla nuoria järjestelmällisemmin sekä keskustella heidän kanssaan yhä suoremmin. Se toisi mahdollisuuden luoda yhdessä nuorten työelämäpelkoja poistavia ratkaisuja.

Kansainvälisiä osaajia pitää saada lisää Suomeen. Olemme ottamassa askelia auttaaksemme heitä integroitumaan suomalaiseen työelämään ja yhteiskuntaan. Edistämme myös heidän tietoisuuttaan järjestäytymisen hyödyistä. Tämä edellyttää meiltä sisäistä kehittämistä ja järjestöllisiä tekoja. Jatkamme siis määrätietoisesti Kansainväliset osaajat -hankettamme sekä järjestöllisen kansainvälistymisstrategian valmistelua yhteisen työemme tueksi.

Huomenna alkaa Akava-yhteisön #AvoinTiedolle -kampanja tasa-arvoisemman työelämän edistämiseksi. Olen iloinen, että voimme koko yhteisön voimin tehdä näkyväksi sitä jokapäiväistä ja pitkäjänteistä työtä monenlaisten vähemmistöjen hyväksi, jota te liitoissa olette tehneet ja teette jatkossakin, jotta kukaan ei joutuisi kokemaan syrjintää työelämässä.

Hyvät kuulijat, lopuksi silmäys Euroopan unionin asioihin – ja Euroopan parlamentin vaaleihin.

Euroopan unionin kehittäminen ja Suomen vaikuttaminen unionissa olivat turhan vähän esillä eduskuntavaalikeskusteluissa. Tematiikka jäi talouskeskustelun alle, vaikka Suomen EU-linjasta päätetään pitkälti eduskuntavaaleissa. Parhailaan linjaa sorvataan Säätytalolla. Uuden hallituksen tärkein tehtävä EU-asioissa on määritellä selkeät vaikuttamistavoitteet ensi vuonna valittavaa uutta komissiota ja sen toimintaohjelmaa ajatellen. Ennakkovaikuttamisen aika on heti hallituksen aloitettua työnsä. Eteen tulevat muun muassa EU:n taloussääntöjen uudistaminen, vihreän siirtymän kysymykset ja unionin budjetin puolivälitarkastelu. Tässä olisi paikka muun muassa painottaa tutkimus- ja koulutusrahoitusta ja kohdentaa niitä vihreään siirtymään.

Olemme Akavassa olleet Suomen EU-jäsenyyden ajan vahvasti eurooppalaisen yhteistyön kannalla. Suomen pitää olla aktiivinen toimija EU:ssa. Vahva ja toimiva EU on Suomen etu. Unioni on Suomelle korvaamattoman tärkeä talouden ja hyvinvoinnin näkökulmasta sekä vahva arvoyhteisö. Ihmisoikeuksia ja demokratiaa pitää vahvistaa ja on tärkeää, että oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen on sidoksissa jäsenmaiden rahoitukseen unionilta.

Muun muassa nämä teemat nousevat esille, kun parhaillaan valmistelemme Eurooppa-linjauksiamme ensi vuoden Euroopan parlamentin vaaleja silmällä pitäen. Akavan hallituksessa jatkamme keskustelua linjauksista kesäkuussa ja hyväksymme ne syksyn alussa.

Hyvät liittokokousedustajat, lopetan nöyriin kiitoksiin.

Kiitokset kaikille avoimesta ja rakentavasta tavasta, jolla olette ottaneet minut vastaan uutena puheenjohtajana. Akava-yhteisö oli minulle todella tuttu jo entuudestaan, mutta silti hämmästyin siitä, miten yhä avautuu uusia näkökulmia.

Viime marraskuun jälkeen olen tavannut eri tilaisuuksissa, tapahtumissa ja tapaamisissa päivittäin lukemattomia asiallemme omistautuneita ja todella osaavia akavalaisten alojen ammattilaisia.

Kiitos kaikille teille työstänne ja sitoutumisestanne. Suuri kiitos myös osaavalle ja motivoituneelle Akavan henkilöstölle.

Jatketaan yhdessä töitä korkeakoulutettujen, korkeakouluopiskelijoiden ja samalla koko Suomen hyväksi.

Kiitos.